

мови, щоб використовувати її як засіб комунікації.

Освітняни Сполучених Штатів вбачають основну причину подібного, на їх погляд, незадовільного стану іншомовної освіти у відсутності мотивації, низькій зацікавленості американського суспільства в іноземних мовах. Фактично більшість дорослого населення США взагалі не відчуває потребу у використанні іноземних мов. Решта наголошує на тому, що часові затрати, необхідні для досягнення і підтримання високого рівня знань з іноземної мови, порівняно із потребою у практичному застосуванні здобутих мовних навичок, працюють не на користь розвитку шкільної мовної освіти. Департамент освіти акцентує увагу, що мотивація до вивчення іноземних мов так і залишатиметься слабкою, поки в Сполучених Штатах буде існувати широко розповсюджена думка, яку щоденно підкріплює численний штат ринку праці, що у знаннях іноземних мов не існує особливої потреби. «Поки ситуація не зміниться, буде надзвичайно важко радикально перебудувати нашу освітню іншомовну систему. Коли потреба дорослого населення у іншомовних навичках зростає, як наслідок, покращиться і ситуація з навчальним процесом серед студентів і викладачів вищих навчальних закладів. Без цього будь-які переконливі аргументи на користь покращення мовної освіти – приречені на поразку...», – зазначив американський політик і професор Леон Панетта [5, 6].

Висновки. Отже, на думку провідних американських державних діячів, політиків і науковців наприкінці ХХ століття стан іншомовної освіти у вищих навчальних закладах США порівняно з 1960-ми роками погіршився через низку проблем і недоліків у системі мовної освіти: по-перше, це відсутність послідовності і наступності між іншомовними навчальними програмами шкільної і вищої освіти; по-друге, це низький рівень зацікавленості американського суспільства у вивченні іноземних мов; по-третє, це відсутність обов'язкового екзамену з іноземної мови при

вступі до ВНЗ; по-четверте, це відсутність вимоги щодо обов'язкового вивчення іноземних мов у вищих навчальних закладах Сполучених Штатів. Проаналізувавши стан і розвиток вищої іншомовної освіти середини – кінця ХХ століття Президентська комісія з іноземних мов і міжнародних досліджень (у 1970-х – 1980-х роках) і Федеральна рада з освіти США (у 1990-х роках) розробили рекомендації з реформування системи вивчення іноземних мов у ВНЗ Сполучених Штатів Америки.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Brod R., Huber B. J. The MLA Survey of Foreign Language Entrance and Degree Requirements, 1994 – 95 / Richard Brod, Bettina J. Huber. – ADFL Bulletin, 1996. – № 28.1. – P. 35 – 43.
2. Brod R., Huber B. J. Foreign Language Enrollments in United States Institutions of Higher Education, Fall 1995 / Richard Brod, Bettina J. Huber. – ADFL Bulletin, 1997. – № 28.2. – P. 55 – 61.
3. Freed B. F. Retrospective Views from the President's Commission on Foreign Language and International Studies and Prospects for the Future. Study Abroad and Language Learning / Barbara F. Freed. – Carnegie Mellon University. – 50 p. [Електронний ресурс] / Режим доступу : <https://www.stanford.edu/dept/lc/language/about/conferencepapers/freedpaper.pdf>
4. Huber B. J. Characteristics of Foreign Language Requirements at US Colleges and Universities: Findings from the MLA's 1987 – 1989 Survey of Foreign Language Programs / Bettina J. Huber. – ADFL Bulletin, 1992. – № 24.1. – P. 8 – 16.
5. Panetta L. E. Foreign Language Education: If «Scandalous» In the 20th Century, What Will It Be In the 21st Century? [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://stanford.edu/dept/lc/language/about/conferencepapers/panettapaper.pdf>

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Подольська Наталія Олегівна – аспірант кафедри педагогіки вищої школи і освітнього менеджменту НН інституту педагогічної освіти, соціальної роботи і мистецтва Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького.

Коло наукових інтересів: дослідження стану іншомовної освіти у коледжах і університетах США наприкінці ХХ століття.

УДК 373.3-051:378.046-021.68

ВПЛИВ РЕФОРМ 80-Х РОКІВ ХХ СТ. НА РОЗВИТОК ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Віталія ПРИМАКОВА (Херсон)

Постановка проблеми. Інтенсифікація науково-технічного прогресу, суспільно-політичних, економічних, соціокультурних процесів, що відбувається на сучасному етапі розвитку українського суспільства, викликає

потребу в перегляді методологічних основ та забезпеченні вчасних змін у функціонуванні освітньої галузі. Зокрема це стосується педагогічної освіти, необхідність реформування якої зумовлена насамперед потребою сучасної

школи в якісно підготовлених, високоосвічених фахівцях. Забезпечити успішне виконання реформаційних процесів, що проголошуються нині в освітній галузі, допоможе осмислення історичного досвіду впровадження нововведень, зокрема реформи шкільної освіти 1984 р., що викликала великий резонанс у радянському педагогічному просторі та залишила як позитивні, так і негативні наслідки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблеми розвитку вітчизняної освіти, різних її ланок і складових у періоди реформування були предметом розгляду сучасних науковців: О. Адаменко, Л. Березівської, В. Кузьменка, В. Лугового, Н. Слосаренко, О. Сухомлинської та ін. Становлення і розвиток післядипломної педагогічної освіти в широких хронологічних межах детально дослідили С. Крисюк, А. Кузьмінський, О. Червінська, П. Худомінський та ін. Теоретико-методологічні засади вказаної складової неперервної освіти обґрунтували А. Зубко, І. Зязюн, О. Олійник, Н. Ничкало та ін. Особливості педагогічної діяльності вчителів початкових класів висвітлили в наукових і методичних працях Н. Бібік, М. Вашуленко, К. Гуз, О. Пехота, О. Савченко та ін. Не зважаючи на великий масив розробок і напрацювань з окреслених напрямів розвитку освіти, додаткової уваги потребує питання щодо висвітлення особливостей діяльності закладів післядипломної освіти з підвищення кваліфікації вчителів початкових класів у різні періоди реформування освітньої галузі, зокрема стосовно реформи 80-х років ХХ століття. Вважаємо цей досвід важливим і актуальним з огляду на трансформаційні процеси, що відбуваються в сучасній школі та педагогічній освіті.

Метою і завданнями статті визначаємо: розгляд проблеми розвитку вітчизняної системи післядипломної педагогічної освіти у 80-і роки ХХ століття; аналіз впливу освітніх реформ вказаного періоду на діяльність відповідних закладів з підвищення кваліфікації вчителів початкових класів.

Виклад основного матеріалу. Вітчизняні науковці пов'язують реформування загальноосвітньої і професійної школи, розпочате в 1984 році, з періодом зародження демократичних перетворень у розвитку освіти і суспільства (Л. Березівська, С. Крисюк, А. Кузьмінський). Наголошуючи на змінах, що відбулись в результаті впровадження нововведень у радянський освітній простір, вчені вказують, що розпочиналась ця історична подія в 1983 році, коли під час чергового Пленуму ЦК КПРС керівництвом країни було вирішено провести шкільну реформу.

Ініційована «згори», реформа за короткий термін була розроблена спеціальною комісією ЦК КПРС. Після трьох місяців обговорення освітянами, без наукового обґрунтування, дослідно-експериментальної перевірки у відповідних закладах і установах, в умовах економічної кризи, вона була схвалена Пленумом ЦК КПРС (1984 р.), закріплена постановами ЦК КПРС (1984 р.) і Верховної Ради СРСР «Про основні напрями загальноосвітньої і професійної школи» (12 квітня 1984 року) [5].

Більшість освітян, вчених, що долучились тоді до обговорення основних положень, традиційно для того часу, характеризували шкільну реформу як «комплекс великих заходів, спрямованих на підвищення якості освіти, комуністичного виховання і всебічного розвитку учнів» [1, с. 6].

Серед цілей та напрямів реформи основними на загальнодержавному рівні визначались: «підвищення якості освіти й комуністичного виховання підростаючого покоління; поліпшення трудового навчання і професійної орієнтації учнів; удосконалення навчальних програм, підручників, методів навчання та виховання; зменшення навантаження школярів і приведення змісту освіти у відповідність з віковими особливостями розвитку учнів; зміцнення матеріально-технічної бази школи; удосконалення управління освітою; забезпечення системи народної освіти педагогічними кадрами та підвищення їхніх матеріально-побутових потреб» [3, с. 5].

За висновками Л. Березівської, окреслені положення певною мірою проголошували повернення до 1958 року, з огляду на орієнтацію загальноосвітньої школи на обов'язкову її професіоналізацію. Проаналізувавши урядові документи, науковець стверджує, що проголошена реформа не несла нічого нового (не відбулося змін у меті, принципах, підходах), крім оновлення структури шкільної освіти. Вчена вважає реформу 1984 року – останньою спробою радянського уряду зберегти діючу уніфіковану систему освіти, зокрема підвищенням зарплати вчителям. На її думку, не мали перспектив покладені в основу декларативної реформи, як і в попередніх, принципи обов'язкової професіоналізації загальноосвітньої школи, комуністичний, а також принципи ідеологізації, русифікації [2].

Аналіз документів, де декларувались реформаційні положення, підтверджує, що суттєвих змін зазнала тоді передусім структура шкільної освіти, певною мірою – її зміст, зокрема зміст її початкової ланки. Це безумовно вплинуло й на розвиток педагогічної освіти, системи підвищення кваліфікації педагогічних

кадрів, діяльність тодішньої методичної служби, відтак – післядипломної освіти вчителів початкових класів.

Згідно з новими положеннями, навчання в початковій школі мало тривати чотири роки (1-4 класи); оголошувався поступовий перехід на навчання дітей з 6 років; початкова освіта здійснювалась з елементами трудової підготовки. Тривалість уроку в першому класі для шестирічних дітей тепер становила 35 хвилин, що було зумовлено спробою розвантаження учнів відповідно до їх вікових особливостей психофізіологічного розвитку [3]. Цей крок був доволі суперечливим та викликав у той час багато критики і нарікань з боку значної частини вчительства, представників батьківства та громадськості. Протягом тривалого часу в початкових школах існувала можливість навчання дітей, починаючи з шести та семи років (відповідно учні навчалися чотири або три роки в цій ланці шкільної освіти). Однак у сучасних умовах розбудови національної школи початкова освіта повернулась до ідеї обов'язкового навчання дітей з шестирічного віку, починаючи з 2001 року.

Тоді ж забезпечення відповідних змін потребувало: удосконалення змісту початкової освіти; розробки нового навчально-методичного забезпечення; удосконалення форм, методів і засобів навчання дітей 6-річного віку; створення відповідних умов для комфортного перебування шестирічок у школі впродовж дня; зменшення граничної наповнюваності класів тощо. Це вимагало обґрунтування наукового, методичного забезпечення підготовки та перепідготовки майбутніх і дипломованих вчителів; упорядкування системи інспекторського контролю за роботою шкіл; покращення умов роботи сільських шкіл, забезпечення належної готовності вчителів початкової ланки шкільної освіти до роботи в оновлених умовах.

З цією метою було організовано потужну роботу з розробки плану освітніх дій, котрий було схвалено в Постанові «Про дальше вдосконалення загальної середньої освіти молоді і поліпшення умов роботи загальноосвітньої школи» (1984 р.), на тлі якої було затверджено загальносоюзний Типовий навчальний план середньої загальноосвітньої школи (лютий 1985 року).

Вже на його основі було розроблено плани для шкіл УРСР і передбачено такі зміни в роботі шкільної ланки початкової та післядипломної педагогічної освіти: збільшення кількості годин на трудову підготовку в усіх класах; підготовка переходу на навчання дітей з шестирічного віку (розробка нових навчальних планів, проектів програм і підручників; збільшення видатків у плановому бюджеті республіки на створення відповідних умов для навчання); підвищення

авторитету вчителя (сприяння творчій діяльності, розширення ідейного світогляду засобами політичної освіти, збільшення заробітної плати; підвищення відповідальності за результати навчання та виховання школярів; нагородження вчителів за успіхи в навчанні та вихованні дітей і підлітків); перебудова системи внутрішньошкільного та інспекторського контролю (директори шкіл тепер повинні були не контролювати і перевіряти діяльність працівників, а аналізувати і рекомендувати; відділи народної освіти мали забезпечити організацію методичної допомоги вчителям, спрощення звітності, ліквідацію формалізму, подвійної документації і «процентоманії»); зміцнення і розвиток матеріальної бази тощо [8, с. 16-24]. Як бачимо, комплексні заходи з реалізації Основних напрямів реформи загальноосвітньої і професійної школи набували потужності, торкались всіх структурних складових освітньої галузі, що вимагало від методичних служб різного рівня активних дій із забезпечення кваліфікації вчителів початкових класів, що відповідали б новим вимогам. До такої роботи ці заклади й установи були готові не достатньою мірою.

Відповідно до Постанови ЦК КПРС, Ради Міністрів СРСР від 12.04.1984 р № 316 «Про заходи з удосконалення підготовки, підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, системи освіти та професійно-технічної освіти і поліпшення умов їх праці та побуту» на Міністерство освіти було покладено завдання: «забезпечити розвиток інститутів вдосконалення вчителів як центрів науково-методичної роботи з педагогічними кадрами, підвищення їх професійної майстерності, узагальнення і розповсюдження передового досвіду, створювати в цих інститутах відповідні кафедри» [4, с. 23].

Міністерство та Академія педагогічних наук, у зв'язку з цим, мали зосередитись на переробці навчальних планів і програм підвищення кваліфікації працівників народної освіти відповідно до зростаючих вимог у галузі народної освіти, вжити заходів до забезпечення навчальних закладів системи підвищення кваліфікації кадрів необхідними навчально-методичними посібниками, іншою літературою, активніше удосконалювати методи роботи з підвищення кваліфікації та перепідготовки вчителів. З цією метою необхідно було забезпечити вдосконалення атестації вчителів та інших педагогічних працівників, посилюючи її стимулюючу роль в постійному професійному розвитку та проявах творчої ініціативи.

Реалізацію реформи на республіканському рівні було покладено на Науково-дослідний інститут педагогіки УРСР, що забезпечував заклади й установи методичної служби з удосконалення вчителів вкрай необхідною

методичною літературою щодо організації навчально-виховного процесу в умовах нововведень [2]. Працівники інституту зосередились на розробці рекомендацій щодо запровадження переходу шкіл на навчання дітей, починаючи з шестирічного віку; науково-методичного забезпечення навчально-виховного процесу в початковій школі за новими програмами і підручниками; спеціальної літератури для вчителів початкових класів, де висвітлювались особливості роботи з шестирічками в школі.

Результати їх діяльності затверджувались Міністерством освіти УРСР та надсилались до обласних інститутів вдосконалення вчителів, котрі в свою чергу направляли їх до районних методкабінетів, методкушів; звідти матеріали потрапляли до шкільних методичних об'єднань. Вказане свідчить, що педагогічна наука, в ході впровадження реформаційних процесів, змушена була звернутись до обґрунтування наукових психолого-педагогічних засад організації навчально-виховного процесу в наймолодшій ланці шкільної освіти.

Українські вчені на сторінках преси активно обговорювали проблеми розвитку професіоналізму, педагогічної майстерності, вдосконалення вчителів. висловлювались ідеї про провідну роль учителя в реалізації реформи; необхідність підвищення рівня його професійної підготовки; важливість психолого-педагогічного обґрунтування засад запровадження реформи школи, забезпечення зв'язку педагогічної науки із шкільною практикою [2]. До того ж, у перші роки реформування шкільної освіти виникло коло проблем, пов'язаних з переходом на навчання дітей з шестирічного віку в школах і дошкільних закладах тощо [6, с. 3; 7, с. 29]. Вплинути на їх розв'язання, надати методичну, науково-практичну допомогу вчительству певною мірою мала система підвищення кваліфікації вчителів, зміни в якій відбувались досить повільно.

Загалом, упродовж проголошення та реалізації реформаційних процесів було зроблено спробу підняти післядипломну освіту на значно вищий рівень. Як було вказано, передбачалося забезпечити розвиток інститутів удосконалення вчителів, поліпшити процедуру атестації педагогічних працівників, вжити заходів щодо забезпечення всіх ланок методичної служби необхідними навчально-методичними посібниками, суттєво поліпшити роботу з перепідготовки вчителів початкових класів до переходу на оновлені програми і підручники.

Однак вже дуже скоро стало зрозумілим, що окреслені перспективи здійснюються частково. Підхід до організації курсової підготовки

вчителів початкових класів залишався майже сталим. Традиційно курси підвищення кваліфікації вчителів проводились в інститутах удосконалення педагогічних кадрів або педагогічних інститутах протягом навчального року. Новим було те, що тепер учителям надавалось право самостійно обирати місце їх проходження, та водночас, не завжди була можливість скористатися таким правом з огляду на плановий характер проведення відповідних заходів і ресурси регіонів [9]. Цінними були зрушення у справі створення належних умов для ознайомлення вчителів початкових класів з кращим досвідом організації освітнього процесу для дітей шестирічного віку. Пропонувались для вивчення кращі зразки досвіду розвивального навчання з метою подальшого використання в початковій школі.

Турбота про вчителя, якого визнавали ключовою фігурою в реформаційній школі, була також важливою складовою задекларованих нововведень. Вона не зводилась суто до підвищення зарплати, присудження нагород за досягнення в педагогічній праці. Проголошувалась необхідність розширювати практику оздоровлення і лікування педагогічних працівників у профілакторіях в період їх перепідготовки та підвищення кваліфікації в інститутах удосконалення вчителів; розвивати мережу подібних профілакторіїв при вищих педагогічних навчальних закладах та інститутах удосконалення вчителів.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Отже, на думку провідних вітчизняних науковців освітня реформа 1984 року не виправдала себе, не дала очікуваних результатів. Водночас варто відзначити, що реформаційні процеси істотно вплинули на розвиток початкової шкільної ланки та післядипломної освіти вчителів початкових класів, де було простежено як негативні наслідки нововведень, так і позитивні надбання. Потужні зміни відбулись у змісті початкової освіти, зокрема за рахунок збільшення її тривалості з трьох до чотирьох років із спробами переходу до навчання дітей з шестирічного віку.

Перевагами можна вважати те, що наприкінці 80-х років ХХ століття в масовій початковій школі почали реалізовуватися принципи та ідеї розвивального навчання; увага педагогічної науки зосередилась на розробці методичного забезпечення, обґрунтуванні питань готовності вчителів до творчої праці в умовах змін і нововведень, висвітленні особливостей організації навчально-виховного процесу для дітей шестирічного віку.

Відчутний крок унаслідок шкільної реформи 1984 р. було зроблено також у розвитку післядипломної освіти вчителів початкових

класів. Інститути підвищення кваліфікації вчителів було проголошено науково-методичними центрами підвищення педагогічної майстерності, узагальнення і поширення передового досвіду вчителства. Відкриття в інститутах кафедр педагогіки та психології сприяло значному посиленню наукового, навчально-методичного потенціалу закладів, розширенню кола функцій, що на них покладалися.

З огляду на вищезазначене, додаткового розгляду потребують питання, що стосуються розвитку післядипломної освіти вчителів початкових класів у постреформаційний період, коли нового забарвлення набули зміни в контексті проголошення новим радянським урядом в 1985 році курсу на прискорення соціально-економічного розвитку країни. Ці події стали початком кардинальних перетворень у суспільно-політичному житті, відродження демократичних традицій, розпаду унітарної держави та розбудови національної системи освіти в незалежній Україні.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Бабанский Ю.К. Реформа школы (задачи, содержание, научно-теоретическое значение) / Ю.К. Бабанский. – М.: Общество “Знание” РСФСР, 1984. – 48 с.
2. Березівська Л.Д. Реформування шкільної освіти в Україні у ХХ столітті: монографія / Лариса Дмитрівна Березівська. – К.: Богданова А.М., 2008. – 406 с.
3. Основні напрями реформи загальноосвітньої і професійної школи // Рад. шк. – 1984. – № 6. – С. 3-26.
4. Про заходи з удосконалення підготовки, підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, системи освіти та професійно-технічної освіти і поліпшення умов їх праці та побуту, 12 квітня 1984 р.; Постанова

Верховної Ради СРСР № 316 // Про реформу загальноосвітньої школи: зб. док. і матеріалів / пер. з рос. – К.: Політвидав України, 1984. – С. 19-23.

5. Про основні напрями реформи загальноосвітньої і професійної школи: Постанова Пленуму ЦК КПРС 10 квітня 1984 р.; Постанова Верховної Ради СРСР // Про реформу загальноосвітньої школи: зб. док. і матеріалів / пер. з рос. – К.: Політвидав України, 1984. – С. 9-13.

6. Про підсумки навчально-виховної роботи в 1-х класах чотирирічної початкової школи відповідно до вимог шкільної реформи // Зб. наказів та інструкцій м-ва освіти УРСР. – 1987. – № 15. – С. 3-5.

7. Про роботу органів народної освіти, шкіл та дошкільних закладів республіки по створенню організаційно-педагогічних умов для переходу на навчання дітей 6-річного віку // Зб. наказів та інструкцій м-ва освіти УРСР. – 1986. – № 9. – С. 29-32.

8. Фоменко М. В. Идеи реформы воплотить в жизнь / М.В. Фоменко // Реформе школы партийную заботу / сост. В.В. Усенко, В.И. Батышев, И.С. Бык. – К.: Политиздат Украины, 1985. – 102 с.

9. Швидун В.М. Форми та зміст підвищення кваліфікації педагогів загальноосвітніх навчальних закладів України у контексті політичних, економічних та соціальних трансформацій / В.М. Швидун // Науково-методичний альманах “Нива знань”. – 2006. – № 1. – С. 12-16.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Примакова Віталія Володимирівна – кандидат педагогічних наук, докторант кафедри педагогіки і психології Комунального вищого навчального закладу «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради.

Коло наукових інтересів: проблеми розвитку післядипломної педагогічної освіти; професійного розвитку вчителів початкових класів; оптимізації навчально-виховного процесу в школі; формування світоглядних уявлень в учнів.

УДК.811.111..378.147..004

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ТЕХНІЧНОМУ ВУЗІ

Анжела РАЦУЛ (Кіровоград)

Розширення та якісні зміни характеру міжнародних зв'язків нашої держави, інтернаціоналізація усіх аспектів суспільного життя роблять іноземну мову реальною необхідною в різних сферах діяльності людини. Вона стає дійовим фактором соціально-економічного, науково-технічного і загальнокультурного прогресу суспільства. Це підвищує статус іноземної мови як освітньої галузі шкільної середньої освіти, але й висуває нові вимоги до методики її викладання особливо у вищих технічних навчальних закладах, де

пріоритетним напрямком стає формування в учнів навичок науково-дослідницької діяльності.

У сучасному світі, де сучасні мультимедійні засоби й інформаційні технології (ІТ) посідають значне місце майже в усіх галузях людської діяльності, звертається увага на значний вплив цих технологій на навчання майбутніх економістів. Вони майже щодня працюють із великим обсягом інформації у вигляді відомостей, доповідей, звітів, оглядів тощо. Цю інформацію слід редагувати, формувати, організувати згідно поставленого завдання, тому викладачам слід мати сформовані навички